

Vändra Gümnaasium

Rauno Feldman

11. klass

Näidend „Vennad”

Praktiline töö

Juhendaja: Margit Kadak

Vändra
2014

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Dramaatika	4
1.1. Draama.....	4
1.2. Komöödia	4
1.3. Tragöödia.....	4
2. Näidend	5
2.1. Mõte ja selle arendus	5
2.2. Mõtted jõuavad paberile	5
2.3. Draama „Vennad”	6
3. Lavastus.....	7
3.1. Skeem	7
3.1.1. Lavastaja päevik.....	7
Kokkuvõte	9
Resume	10
Kasutatud allikad.....	11
Lisa 1	12

Sissejuhatus

Inimesed käivad teatris – broneerivad piletid, vaatavad etendust, plaksutavad etenduse lõpus näitlejatele, mille efektiivsus sõltub näidendi kvaliteedist ja kui kogemus oli niivõrd hea, siis isegi arutavad nähtu üle. Aga see on ka kõik. Ükski teatrikülastaja ei hakka mõtlema, kas näidendi autoril oli raske seda kirjutada või möödus loovprotsess kergekäeliselt. Või millised tunded teda valdasid. Või kui kaua tal see üldse aega võttis.

Ka mina olin üks neist regulaarsetest teatrikülastajatest, kes ei olnud varem proovinud näha etendust läbi autori silmade. Ikka on olnud suur tahtmine näha end läbi ahvatleva peategelase. Kuid mis tunded võivad vallata kirjutajat? Kas neid saab üldse kogeda tavaline teatrihuviline?

Üleeelmisel talvel käisin Tartu Sadamateatris vaatamas Uku Uusbergi kirjutatud ja lavastatud etendust „Karjäär”. Kui seni huvitas mind alati etendust vaadates üldpilt ja kvaliteet, siis pärast seda teatrikogemust soovisin südamest teada, mida autor mulle öelda tahtis, kuidas ta sellise idee ja teema peale tuli ning kas ta on midagi sellist varem kogenud.

Tundmaks seda, mida tunneb iga kirjanik ja lavastaja, on minu praktiline töö näidendi kirjutamine ja etenduse lavastamine. See on parim viis teada saada, kui raske on näidendit kirjutada, kui palju selleks aega kulub, milliseid emotsioone see tekitab ning kogeda millegi loomist, mis tegelikult pole reaalses elus aset leidnud. Seejärel asetan kirjutatu lavale ja proovin lavastaja kätt.

1. Dramaatika

Dramaatika ehk näitekirjandus on üks kolmest ilukirjanduse põhiliigist lüürika ja eepika kõrval. Dramaatika põhižanrid on draama, komöödia ja tragöödia. Draamakirjanduse teoses kujutatakse dialoogi vormis vastuoludest ja konfliktidest lähtuvat tegevust olevikus toimuva sündmuste reana. Draamakirjanduse teos on mõeldud etendamiseks, välja arvatud lugemisdraama. Seetõttu on draamateose sündmustik tavaliselt keskendatud, tihendatud, dünaamiline ja dramaatiline. Reeglina jaotub see vaatusteks, piltideks ja stseenideks ehk etteasteks (Dramaatika, 2014).

1.1. Draama

Draama on tõsise konflikti ja elulise sündmustikuga näidend. Žanrina kujunes draama välja 18. sajandil. Draamas on ühendatud koomiline ja traagiline eluvaatlus, kaldumata kummassegi äärmusesse. Antud žanris käsitletakse tegelaste psühholoogiat, käitumist ja ühiskonnas toimuvat. Kõnekeeles nimetatakse draamaks ka vapustavat sündmust (Draama, 2014).

1.2. Komöödia

Komöödia on lõbusa lõpplahendusega näidend. Komöödia naeruvääristab inimeste nõrkusi ja pahesid, paljastab elukorralduse pahupooli ja sotsiaalseid müüte ning pakub vabastava naeru läbi meelelahutuse. Konfliktid on komöödias tavaliselt kergekaalulisemad kui tragöödias või draamas ning need lahenevad õnnelikult. Inimese kujutus võib olla ühekülgne ja tüüpilist rõhutav (Komöödia, 2014).

1.3. Tragöödia

Tragöödia on traagilise lõpplahendusega, traagilisel konfliktil põhinev näidend (Tragöödia, 2014).

2. Näidend

2.1. Mõte ja selle arendus

2013. aasta varakevadel, kui lumi oli veel maas ja ilmad veel külmad, otsustasin minna koeraga pikale 20. kilomeetrisele matkale. Läbinud paar kilomeetrit, hakkas peas täiesti juhuslikult läbi jooksmata stsenaarium kahest vennast ning nende vahelistest suhetest. Tol hetkel ma isegi ei mõelnud, et sellest võiks saada teos. Jõudes pärast pikka rännakut koju, oli loo algus-, kesk- ja lõpp-punkt valmis. Mõõdus kevad ja suvi, kuid selle aja jooksul sisendasin endale, et ma pole veel valmis sellest teost kirjutama. Arendasin mõtteid iga päev ja muutsin stsenaariumit, kuid ei pannud sõnakestki ritta.

Vaadates tagasi, arvan, et kevad ja suvi on produktiivsed aastaajad kunsti loomiseks. Loodus on roheline ning silmad ja kõrvad puhkavad. Eelkõige tulidki loovad sähvatused rännakutel looduses või harva ka hilisööl pikali mõtteid mõlgutades.

2.2. Mõtted jõuavad paberile

2013. aasta septembriks olin enda jaoks kindlaks teinud, et nüüd ma hakkan oma lugu kirja panema. Pean tunnistama, et ma ei alustanud mitte näidendi, vaid hoopis raamatu kirjutamisega. Kuid siis sain aru tõsiasjast, et kogu loo ümberkirjutamine raamatuks võib mul võtta kooli kõrvalt aega aastaid. Sügisel anti meile kui 11. klassi õpilastele teada, et kevadeks tuleb teha uurimistö. Märkasin kohe selget seost minu lootust andva valmiva teose ja koolitöö vahel. Alustasin alternatiivi otsimist kuni leidsin selle – näidend. Peas vormistatud loo kirjutamine tervikuks näidendiks oleks samuti olnud mahukalt aeganõudev ja praktiliselt raskesti teostatav laval. Seega noppisin välja loost peatüki, mida oleks võimalik ajaliselt valmis kirjutada ja laval efektiivselt rakendada.

Olin varem küll kirjutanud hulgaliselt valmis laule ja luuletusi, kuid olin täiesti kogenematu millegi nii mahuka loomisel. Olles täis inspiratsiooni ja motivatsiooni, lootsin saada teose valmis kuu või kahega. Kuid selle aja jooksul tuli tohutult murdehetki ja valmimise tähtaeg aina venis. Näidend sai valmis oktoobri asemel hoopis detsembri lõpuks. Põhjuseks ei olnud laiskus, vaid pigem inspiratsiooni puudus, mille võis tingida masendav porine sügis või emotsionaalselt ebastabiilne periood.

Näidendi kirjutamine paberile ei olnud nii nauditav töökäik, kui selle valmis mõtlemine oma peas. Tehes seda kinnises ruumis nelja seina vahel silmi nõrgestava arvuti ekraani taga võib pika peale hakata närvisüsteemi heidutama. Panin tähele, et oli kahte sorti päevi: päevad, kus

mõte hakkas jooksuma ja kirjutasin tunde, või päevad, kus ma ei saanud isegi lauset kirjutatud. Selle perioodi jooksul hakkasin hindama uneväärtust ja täisväärtuslikku päevarežiimi.

2.3. Draama „Vennad”

Minu kirjutatud näidendi „Vennad” võib liigitada draama žanri alla, sest teoses käsitletakse tegelaste psühholoogiat, käitumist ja ühiskonnas toimuvat. Samas on selles ka tragöödia jooni, sest näidend lõpeb traagiliselt ühe tegelase surmaga.

„Vennad” räägib kahest iseseisvast vennast, kelle selja taga on raske ühine minevik ning eesootamas lootusetu tulevik. Paul ja Luis on lapseas jäänud orbudeks ning edaspidi ise eluga toime tulnud. Mitte küll aga kõige ausamal teel. Nimelt on vanemast vennast, Paulist, saanud noorena juba tänavaröövel, kes ei suuda nüüd, täisealisena, halvast harjumusest loobuda. Noorem on tihti Pauli pärast igasugustesse jamadesse sattunud, kuid kui vanem vend otsustab ühel ööl varastada ümbernurga poest ühe veini, et veeta üks armas õhtupoolik oma armsaimaga, satub ta hoopis palju suurema portsu otsa. Nagu alati, ka tema vend Luis. Leitnant Apu, ülestõusurühmituse üks liidritest, nabib vennad samal ööl tänavalt kinni ja pistab nad kõhedasse ning pimedasse keldrisse. Apu ja tema kaaslasel olid samal õhtul, samas kohas, samal kellaajal mõrvanud linnapea, et asuda linna ise juhtima, kuid süü on vaja sokutada kellelegi potentsiaalsele. Pauli ja Luisi piinatakse nii vaimselt kui füüsiliselt, kuni vanem vendadest süü omaks võtab. Pärast pikka psühholoogilist draamat Paul seda teeb ning talle määratakse karistuseks surm läbi tulirelva.

Näidendis käsitlen vendade suhet, mis põhineb peamiselt minevikul. Kui inimeste vahel on selja taga palju mälestusi, kannatust, samas ka rõõmu, armastust, on suur tahtmine näha, et inimene muutub paremaks, kuid millegipärast on raske seda uskuda. Tundes inimest läbi ja lõhki, peame me leppima tõsiasjaga, et inimese iseloom ei muutu ja minevikku ei saa muuta olematuks. Teiseks arutlen näidendis valikutest. Alati on olemas rohkem kui üks valik. Kuid tihti satutakse situatsiooni, kus on ainult üks aktsepteeritav valik.

3. Lavastus

Lavastuse aluseks on näidend, kuid lavastus ei ole näidendi esitamine teatris, vaid näidendi tõlgendus. Näidendi tegelaste kõne saab otseselt lavastusse üle kanda aga remargid tuleb sõnaliselt kujult üle kanda hääletooni, žestidesse, lavakujundusse, muusikasse. Lavastus on füüsiliselt olemas vaid etenduse ajal (Lavastus, 2014).

3.1. Skeem

Näidend sai valmis kirjutatud ning järgmine samm oli selle lavastamine. Kui teose kirjutamiseks ei saa paika panna tähtaegu ja skeeme, järeldades kogemusest, siis lavastamise osas saab seda teha.

Jaauari alguses valisin välja potentsiaalsed näitlejad ning korraldasime kokkusaamise. Esmalt lugesime stsenaariumi koos läbi ning kui see oli tehtud, olid näitlejad kohe valmis pakkumise vastu võtma. Panime paika kindlad kuupäevad, millal teeme proovi, et määratud tähtajaks valmis saaks, kava vt tabel 1.

3.1.1. Lavastaja päevik

Tabel 1

1. proovipäev – 9. jaanuar	Näitlejad lugesid koos näidendi läbi ning arutasime karakterite iseloomu.
2. proovipäev – 14. jaanuar	Näitlejad lugesid koos näidendi läbi emotsioonidega.
3. proovipäev – 11. veebruar	Esimese pildi õppimine. Esimene proov laval.
4. proovipäev – 11. märts	Näitlejate Rauno ja Ragnari vaheliste piltide harjutamine. Tekst peaaegu peas.
5. proovipäev – 18. märts	Näitlejate Rauno ja Ragnari vaheliste piltide harjutamine. Tekst peas.
6. proovipäev – 25. märts	Näitlejate Tomiri ja Ragnari vaheliste piltide harjutamine. Tekst peaaegu peas.
7. proovipäev – 27. märts	Kogu näidendi harjutamine ilma lavata ja muusikata.
8. proovipäev – 30. märts	Kogu näidendi harjutamine ilma lava ja muusikata.

9. proovipäev – 1. aprill	Läbimäng koos muusikaga, kuid ilma lavakujunduseta.
10. proovipäev – 8. aprill	Läbimäng muusikaga, kuid ilma lavakujunduseta. Juhendaja Margit Kadak käis vaatamas ja nõu andmas.
11. proovipäev – 10. aprill	Läbimäng muusika, lavakujunduse ning riietega.
12. proovipäev – 12. aprill	Peaproov.

Kokkuvõte

Tundmaks seda, mida tunneb iga kirjanik ja lavastaja, on parim ja ainus viis kirjutada ja lavastada ise üks näidend. On raske kirjutada näidendit. On raske kirjutada näidendit, mis meeldib inimestele. On raske kirjutada näidendit, millest inimesed aru saavad.

Näidendi kirjutamisele ei ole võimalik seada täpset valmimisaega, sest see sõltub emotsioonidest, inspiratsioonist, tervisest ja aja planeerimisest. Luua midagi, mis ei eksisteeri reaalsuses, vaid ainult laval, on imeline tunne. Autor loob kirjutatud teosega uue maailma ja selle etendamisega on tal võimalik jagada seda teistega.

Mina kirjutasin näidendi oma mõttemaailmast. Lavastasin selle, et seda tõlgendada. Etendasin selle, et seda teistega jagada. Iga asja loomine on millegi uue sünd. Eesmärk oli kogeda perioodi, kus autor kirjutab teose nullist ülesse kuni teose etendamiseni välja. Õppisin selle aja jooksul seda, kust leida inspiratsiooni, kuidas kasutada ära kogu motivatsiooni ja meeskonna tööd koos näitlejatega.

Resume

To feel what every playwright and director feels, the best and the only way is to write and direct a play yourself. It is hard to write a play. It is hard to write a play that appeals to everyone. It is hard to write a play that is understandable for everyone.

There is no chance to determine the exact deadline of writing a play, because it depends on emotions, inspiration, health and timeplanning. To create something that does not exist in real world but only on the stage, is a wonderful sensation. With the piece that is written the author creates a new world and by performing that he has an opportunity to share it with everyone.

I wrote a play about my point of view. Directed it to interpret it. Performed it to share it. Each creation is the start of something new. The aim was to experience the period while the author writes a creation from the beginning to the time when it is ready for performance. During this period I learned where inspiration comes from, how to exploit motivation and teamwork with actors.

Kasutatud allikad

Draama (2014). Vikipeedia Vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Draama> (26.04.2014)

Dramaatika (2014). Vikipeedia Vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Dramaatika> (26.04.2014)

Komöödia (2014). Vikipeedia Vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Kom%C3%B6%C3%B6dia> (26.04.2014)

Lavastus (2014). Vikipeedia Vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Lavastus> (26.04.2014)

Tragöödia (2014). Vikipeedia Vaba entsüklopeedia. <http://et.wikipedia.org/wiki/Trag%C3%B6%C3%B6dia> (26.04.2014)

Lisa 1

Videosalvestus etendusest „Vennad”.

https://www.youtube.com/watch?v=JKznIvm_MZ0